

Жмур Е.И. Информационные технологии в обучении персонала в Польше в начале XXI века

В статье исследуется внедрение информационных технологий в организациях и на предприятиях Польши в начале XXI века. Электронное обучение не заменило традиционные формы подготовки персонала, но органично интегрировалось в систему управления человеческими ресурсами и использовалось в комбинации с классической системой для рекрутации и отбора кадров, определения необходимых компетенций, формирования индивидуальных и групповых учебных программ, оценки работы сотрудников и их мотивации. Инновационные формы передачи знаний стимулировали интерес со стороны работников к самообразованию, как к форме повышения квалификации персонала.

Ключевые слова: Польша, электронное обучение, программное обеспечение, программные приложения, информационно-коммуникационные технологии, персонал, компетенционная модель.

УДК 94(5-15):355.1(438) "20"

В. О. Захарчук

МИРОТВОРЧІ МІСІЇ І СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩІ У ПІВДЕННО-ЗАХІДНІЙ АЗІЇ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті досліджується участь польського військового контингенту у Південно-західній Азії на початку ХХІ століття. Визначено передумови, причини та форми участі військового контингенту Республіки Польщі у миротворчих місіях та стабілізаційних операціях. Участь у миротворчих і стабілізаційних операціях, сприяла підняттю рівня бойової підготовленості і модернізації польської армії, проте, дала досить дискусійні результати. Найбільші сумніви викликала інтервенція коаліційних сил в Іраку, яка, на думку чималої групи аналітиків, була позбавлена юридичної міжнародної легітимізації.

Ключові слова: Польща, миротворчі місії, стабілізаційні операції, військовий контингент, терористична загроза, безпека, ООН, НАТО, ЄС, Ірак, Афганістан, Сирія, Ліван.

Значення миротворчих і стабілізаційних місій полягає у піднятті рівня безпеки міжнародного середовища, істотними елементами якого залишається боротьба з міжнародним тероризмом, загальносвітова підтримка процесів демократичних трансформацій, а також стримування розпаду державних структур. Саме цими трансформаціями зумовлена актуальність вивчення миротворчих місій та стабілізаційних операцій, а досвід участі Польщі розглядається як приклад міжнародної співпраці у сфері гарантування безпеки та протистояння сучасним викликам і загрозам.

Дослідженням проблематики даної теми у Польщі займалися такі дослідники як: Якубчак Р. [1], Юренчук Л. [2], Кузняр Р. [3], Бабула Я. [4], Заяц Ю. [5], Бауліс Я. [6], Павловський К. [7]. Автори показують як офіційний погляд зору на участь польських військових у врегулюванні міжнародних конфліктів, так і піддають критиці низку рішень державної влади.

Метою статті є дослідити причини, що спонукали Польщу брати активну участь у врегулюванні міжнародних конфліктів, та показати неоднозначність отриманих результатів.

Польські солдати брали участь у миротворчих місіях ще з 1953 р., коли вперше були вислані до Кореї з метою нагляду за призупиненням конфлікту між корейськими республіками [4, с. 45]. До сьогоднішнього дня в миротворчих місіях і стабілізаційних операціях взяло участь понад 70 тис. польських солдатів у рамках місій під керівництвом ООН, ОБСЄ, НАТО і ЄС.

Питання участі польських збройних сил поза межами держави було врегульовано Конституцією Республіки Польщі, «Стратегією Національної безпеки» (2007 р.), «Стратегією оборони Республіки Польщі» (2009 р.), «Стратегією участі Збройних Сил Республіки Польщі в міжнародних операціях» (2009 р.). Особливо істотним у цьому напрямку на початку ХХІ століття було співробітництво з НАТО і ЄС. У зв'язку з членством в НАТО Польща взяла на себе зобов'язання брати участь у союзницькій системі захисту і в операціях на користь забезпечення та утримання міжнародного миру. Участь у Європейській політиці безпеки і

оборони (ЄПБО) покладає на Польщу відповідні зобов'язання щодо країн-членів ЄС.

Такі зобов'язання призвели до участі Польщі в інтервенції в Афганістані. Вторгнення багатонаціональних сил в Афганістані було безпосереднім наслідком терористичних замахів на Всесвітній торговий центр і Пентагон 11 вересня 2001 р., відповідальність за які покладено на Аль-Каїду і, контролюючих Афганістан, талібів [2, с. 234]. Після відмови талібів від ультиматуму, в якому американці вимагали видання керівників Аль-Каїди, закриття терористичних підготовчих таборів і відкриття доступу до них для міжнародної інспекції, американсько-британські військові сили, підтримувані нечисленними контингентами інших держав, 7 жовтня 2001 р. вторгнулися в Афганістан. А 22 листопада А. Квасневський підтримав участь польських військ у міжнародній військовій операції в Афганістані. Перший польський контингент, у складі 300 солдат, вступив у міжнародні сили ISAF (International Security Assistance Force – Міжнародні Сили Підтримки Безпеки) в Афганістані 16 березня 2002 року. Питання, які стосувалися антитерористичних кампаній, обговорювалися під час візитів до Сполучених Штатів Америки міністра закордонних справ Польщі Влодзімежа Цімошевіча в грудні 2001 року і прем'єр-міністра Лешека Міллера в січні 2002 року [8].

До завдань польських військових в Афганістані, перш за все, відносилися: розмінування території, охорона аеродрому в Кабулі, а також будівництво дорожньо-мостової інфраструктури для багатонаціональних сил. До початку 2007 р. роль Польщі в Афганістані обмежувалася виконанням інженерних завдань [8]. Водночас, від 2004 р., група польських офіцерів служила в командуванні ISAF [9]. У 2007 р. Польща опинилася серед небагатьох держав, які висловили згоду на використання своїх військовослужбовців у боротьбі проти нелегальних бойових груп. 3 жовтня 2008 р. військові сили Польщі в Афганістан взяли командування над афганською провінцією Газні [2, с. 234].

Чисельність польських військових в Афганістані змінювалася і до 2006 р., зменшилася до близько 100 військових у рамках операції «Непохитна Свобода» і декілька офіцерів в командуванні ISAF у Кабулі. Причиною такої незначної чисельності польських військових в Афганістані було значне їх ангажування в Іраку. Ця ситуація підлягала критиці з боку союзників по НАТО. 22 листопада 2006 р. президент Лех Качинський прийняв постанову, на підставі якої з 1 грудня 2006 р. до 13 жовтня 2007 р. чисельність польського військового контингенту в Афганістані збільшувалася до 1200 осіб. У рамках змін до цієї постанови чисельність польського військового контингенту збільшувалася і станом на 1 серпня 2010 р. в Афганістані становила 2515 осіб

У зв'язку з прагненням польського суспільства, 6 серпня 2010 р., напередодні виборчої кампанії, Броніслав Коморовський пообіцяв швидке вилучення польського військового контингенту з Афганістану. Проте, дана обіцянка загрожувала підірвати репутацію Польщі як відповідального союзника. Причинами такої обіцянки стали, перш за все, фінансовий чинник (щорічно вартість місії оцінювалася в 1 млрд. злотих), брак військової техніки (недостатня кількість вертольотів Мі-24, транспортних засобів типу MRAP (транспортні засоби стійкі до мінних засідок), кругових бронетранспортерів «Росомаха», тощо. Крім того, були серйозні проблеми в гарантуванні безпеки власним солдатам. До середини жовтня 2010 р. в Афганістані загинуло 22 польських військовослужбовців, більшість впродовж останніх 2009-2010 років [2, с. 235].

У кінці липня 2010 р. з'явилася інформація, що ситуація в Афганістані є значно гіршою, ніж її афішують громадськості в офіційних повідомленнях. Дане твердження спричинене документами, які потрапили до редакцій трьох західних газет, німецької «Der Spiegel», британської «Guardian» і американської «New York Times». Документи представляють невдачі, помилкові рішення і погано проведені операції коаліційних військ, а також неправомірні дії щодо цивільного населення. Американська влада однозначно заперечила дану інформацію, звинувативши редакції газет у сприянні дестабілізації ситуації в регіоні і посиленні загроз безпеці американців і їх союзників [10].

У березні 2003 р. президент Олександр Квасневський підписав представлену пропозицію уряду, висловивши тим згоду на участь в Іракській місії польського військового контингенту. Аргументувавши це тим, що «іноді, щоб врятувати мир, потрібно йти на війну» [2, с. 236]. Польська влада діяла на підставі наданої Сполученими Штатами Америки неправдивої інформації щодо володіння іракським режимом зброєю масового ураження і його зв'язку з міжнародною терористичною організацією Аль-Каїда [5, с. 200]. Проте, як виявилось,

головною причиною участі Польщі в інтервенції та пізнішій стабілізації Іраку була традиційна підтримка Сполучених Штатів і трактування їх як остаточного гаранта безпеки. Також додатковою причиною могло стати бажання підняти статус Польщі на міжнародній арені.

Несподіванкою було те, що польська влада зважилася на участь у інтервенції в Іраку без схвалення Радою Безпеки ООН. Влада Польщі підтримала аргументацію США про те, що додаткова резолюція, яка б санкціонувала використання сили по відношенню до Іраку, непотрібна, оскільки щодо Іраку не застосовується жодних резолюцій. Згідно з рішенням польської влади, резолюції попередніх років були достатньою підставою для початку військових дій. Ця підстава була визнана неправомірною генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном, який 15 вересня 2004 р. оголосив, що війна в Іраку була неправомірною [7, с. 101].

3 вересня 2003 р. Польща офіційно прийняла командування над Багатонаціональною Дивізією Центр-Південь (Multi-National Division Central-South – MND CS). Під польським командуванням опинилося близько 9,2 тис. військових з 24 країн. З огляду на зміни ситуації, з часом характер місії став стабілізаційно-дорадчо-підготовчим. Разом зі зміною статусу місії еволюціонували завдання польських військовослужбовців. Серед них – заходи, перш за все, спрямовані на підтримку безпеки, такі як ведення патрулювання, розмінування території та ліквідація арсеналів зброї. Дуже важливим елементом була підготовка іракських служб безпеки і, перш за все солдатів Іракської Армії. Поляки підтримували іракців в організації влади, зокрема, через забезпечення виборів. Дуже істотною була військово-громадська діяльність, пов'язана з відбудовою інфраструктури, електромереж і водопостачання, а також з гуманітарною допомогою [1, с. 33].

У жовтні 2008 р. почалося вилучення польського військового контингенту з Іраку, що стало реалізацією передвиборчої обіцянки Громадянської Платформи і нового уряду Дональда Туска, а також відповідало очікуванням польського суспільства. Більшість світових експертів визнала інтервенцію в Іраку серйозною політичною помилкою, яка спричинила поглиблення дестабілізації Близького Сходу. Також існують обґрунтовані звинувачення, що місія в Іраку виходила за рамки стабілізаційної і набувала характеру наступальної [6, с. 199].

На думку політиків, що підтримують рішення про участь польських солдатів у війні в березні 2003 р., а потім у стабілізаційній місії, це втручання повинне було зміцнити міжнародну позицію Польщі та її союз із США. У січні 2005 р. міністр закордонних справ Адам Ротфельд констатував: «Польський престиж у Вашингтоні сьогодні вищий ніж коли-небудь у минулому. Цей престиж є нашим новим козирем і безцінною цінністю... Скажімо відверто: інші держави добиваються таких досягнень безрезультатно протягом років. Такої позиції, яку ми маємо в Сполучених штатах, не здобути в результаті лобіювання» [5, с. 202].

Однак, за безпосередню причину операції проти Іраку часто визнається гегемоністична політика Сполучених штатів, американські геоекономічні інтереси, пов'язані із забезпеченням собі доступу до третіх за величиною запасів нафти, а також створенням ринку замовлень для американських нафтових, воєнних і будівничих концернів Цього типу аргументація неминуче веде до думки, що «американці знаходять бази терористів саме там, де знаходяться багаті поклади натуральної сировини» [3, с. 304].

Вважається також, що міжнародне залучення збройних сил Республіки Польщі в Іраку реально диктувалося, першочергово, інтересами міжнародної політики і безпеки Сполучених штатів, а не, безпосередньо, інтересами Польщі, яка має, фактично, регіональний вимір, а не глобальний, як США [7, с. 101]. В оцінці мілітарної підтримки, що надавалася Польщею Сполученим Штатам, має місце думка, що це був не просто прояв партнерства, а надмірне узалежнення зарубіжної політики Польщі від Вашингтону. Як підкреслює Річард Жеба, польська зовнішня політика по відношенню до Сполучених Штатів носила ознаки клієнтелізму. На підтвердження своєї тези він наводить заяву американського політолога Теда Карпендера з Інституту Катона, який в інтерв'ю для Польського Телебачення констатував: «Польща не отримує значущої вигоди за підтримку Америки в іракській інтервенції... Америка не винагороджує держав-клієнтів, незалежно від того, як би багато з ними співпрацювали». До негативних аргументів щодо участі Польщі в інтервенції проти Іраку слід додати також те, що Польща не отримала тих економічних вигод, на які розраховувала [5, с. 204]. Також є сумнівною думка про підняття статусу Польщі в очах світової спільноти через участь у інтервенції в Іраку.

На території Лівану польська участь розпочалося у квітні 1992 р., протягом 1994-1996 рр.

.....
в Лівані тимчасово розташовувалося близько 550 польських військових, в 1996–2002 рр. – 630, у 2002–2005 рр. – 240, у 2006–2007 рр. – 320, а в 2007 – 2009 рр. – близько 500. То були військові одиниці, які виконували, перш за все, логістичні, інженерні та гуманітарні функції, а в останній період також і оперативні. Під час місії польські завдання еволюціонували і з другої половини 2006 р. до завдань польських військових належало також утримання безпеки на підконтрольній території, контроль над призупинення збройного протистояння, охорона конвоїв, підтримка ліванської армії і допомога в реалізації проектів ООН. Місія польських військових на території Лівану закінчилася 1 грудня 2009 р. і була позитивно оцінена серед союзників.

Проте, на початку червня 2010 р. до Сеймової Комісії Закордонних Справ було направлено «Меморандум про домовленість між ООН і урядом Республіки Польщі про виділення засобів до Тимчасових Сил ООН в Ліванській Республіці» (UNIFIL). Згідно з ним, до Лівану мало бути відправлено 328 військових. Але речник Міністерства оборони Польщі поінформував, що даний документ – лише необхідна формальність для отримання від ООН прострочених грошей за участь в місії.

Рішення про закінчення місії в Лівані було наслідком змін у стратегії Міністерства оборони Республіки Польщі щодо участі в багатонаціональних місіях (в «Оборонній стратегії Республіки Польщі» і в «Стратегії участі Збройних Сил Республіки Польщі в міжнародних операціях»). Вагомим, а може навіть головним чинником, що мав вплив на закінчення місії в Лівані було фінансове питання. Ощадна програма Дональда Туска, прийнята в лютому 2009 р., яка стосувалася також і Міністерства оборони, і одним з елементів якої було припинення участі польських контингентів у військових місіях ООН [2, с. 243].

Отже, у зв'язку зі змістом нових, викликів і загроз безпеці, які дуже часто мали не державний характер, а асиметричний і транскордонний, принциповими стали випереджувальні і стабілізуючі дії, метою яких було стримування дестабілізації держав, охоплених внутрішніми кризами, рішення або пом'якшення існуючих політичних проблем суспільних, економічних, гуманітарних або культурних. Участь у міжнародних стабілізаційних місіях потребує тривалого планування і викликає критику або полеміку, що стосуються передумов, доцільності, масштабу, коштів, декларованих і реальних наслідків, а також юридичного міжнародного обґрунтування таких дій. Участь Республіки Польщі у таких діях призвела до досить дискусійних результатів. Найбільші сумніви викликає інтервенція коаліційних сил в Іраку, яка, на думку чималої групи аналітиків, залишається дією ґрунтованою на цілком помилкових або довільно підроблених передумовах і, очевидно, була позбавлена юридичної міжнародної легітимізації [11, с. 120]. Участь Польщі у даній операції, всупереч більш раннім очікуванням і надіям, не принесла ані реального зростання значення країни на міжнародній арені, ані відчутної економічної вигоди.

Також і рішуче збільшення Польщею контингенту в Афганістані зустріло неоднозначної реакцією з боку частини союзників – противників, поширюваної через США, ідеї глобалізації місії НАТО, які протестували проти більш активного включення ISAF в антитерористичні операції на півдні Афганістану

Участь у миротворчих і стабілізаційних операціях, сприяла підняттю рівня бойової підготовленості і модернізації польської армії. Це твердження, по своїй суті, стало аргументом. Однак, залишається відкритим питання, чи це є настільки істотною причиною, щоб наражати на небезпеку життя польських військових у віддалених регіонах світу.

Подальші дослідження із даної тематики можуть бути сконцентровані навколо морально-етичних засад участі польського військового контингенту в миротворчих і стабілізаційних місіях, присвячуватись ролі окремих політичних та військових діячів, а також проведенню порівняльного аналізу польської участі із діяльністю інших країн регіону та світу.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Jakubczak R., Polska w stabilizacji Iraku. Działania stabilizacyjne Polskiego Kontyngentu Wojskowego w Iraku / R. Jakubczak. – Słupsk, 2007. – 60 s.
2. Jureńczyk Ł., Użycie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w misjach pokojowych i stabilizacyjnych w południowo-zachodniej Azji w pierwszej dekadzie XXI wieku. Od zaangażowania do wycofania / Ł. Jureńczyk // Rocznik bezpieczeństwa międzynarodowego. – Poznań, 2010/2011. – S. 228-244.
3. Kuźniar R., Polityka i siła. Studia strategiczne – zarys problematyki / R. Kuźniar. – Warszawa, 2005. – S. – 304–305.
4. Babula J., Wojsko Polskie 1945 -1989. Próba analizy operacyjnej / J. Babula. – Warszawa, 1998. – 265 s.

5. Zając J., Udział Polski w misjach pokojowych i stabilizacyjnych na początku XXI wieku / J. Zając // Krakowskie Studia Międzynarodowe: Polska i Niemcy wobec wyzwań bezpieczeństwa międzynarodowego XXI wieku. – Kraków, 2007. – S. 191-209.
6. Baylis J., Bezpieczeństwo międzynarodowe i globalne w epoce pozimnowojennej Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych / S. Smith. – Kraków, 2008. – S. 390-391.
7. Pawłowski K., Misje pokojowe i operacje stabilizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na początku XXI wieku: przesłanki i głosy krytyczne / K. Pawłowski // Zeszytach Naukowych AON, – Warszawa. – 2010. – S. 94-107.
8. Informacje ogólne o PKW [Електронний ресурс] // PKW Afganistan. – Режим доступу: <http://isaf.wp.mil.pl/pl/15.html>
9. About RS [Електронний ресурс] // Afganistan. – Режим доступу: <http://www.rs.nato.int/history.html>
10. Sytuacja w Afganistanie jest gorsza niż przedstawiają [Електронний ресурс] // «Gazeta Wyborcza». Режим доступу: <http://wyborcza.pl/1,76842,8176765>
11. Barber B., Imperium strachu. Wojna, terroryzm i demokracja / B. Barber. – Warszawa, – 2005. – 159 s.

Zakharchuk V.O. Peacemaking missions and stabilizing operations of the Polish armed forces in south-west Asia in the early XXI century

The paper examines the participation of Polish military contingent in South-west Asia at the beginning of the XXI century. It defines preconditions, causes and forms of participation of the Republic of Poland's military contingent in peacemaking missions and stabilization operations. Participation in peacemaking and stabilization operations contributed to raising the level of combat readiness and modernization of the Polish army, but gave rather controversial results. Major concerns were caused by the intervention of coalition forces in Iraq, which, in the opinion of a considerable group of analysts, was devoid of legal international legitimization.

Keywords: Poland, peacemaking missions, stabilizing operations, military contingent, terrorist threat, safety, the UNO, NATO, EU, Iraq, Afghanistan, Syria, Lebanon.

Захарчук В. А. Миротворческие миссии и стабилизационные операции вооруженных сил республики Польши в юго-западной Азии в начале XXI в.

В статье исследуется участие польского военного контингента в Юго-Западной Азии в начале XXI века. Определены предпосылки, причины и формы участия военного контингента Республики Польши в миротворческих миссиях и стабилизационных операциях. Участие в миротворческих и стабилизационных операциях, способствовало поднятию уровня боевой подготовленности и модернизации польской армии, однако, дало достаточно дискуссионные результаты. Наибольшие сомнения вызвала интервенция коалиционных сил в Ираке, которая, по мнению немалой группы аналитиков, была лишена юридической международной легитимизации.

Ключевые слова: Польша, миротворческие миссии, стабилизационные операции, военный контингент, террористическая угроза, безопасность, ООН, НАТО, ЕС, Ирак, Афганистан, Сирия, Ливан.

УДК 341.215.2 (438)

Ю. В. Окуньовська

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВОГО СЕКТОРУ ПОЛЬЩІ

У статті розглянуто організаційні засади діяльності неурядового («третього») сектору Польщі в контексті європейської інтеграції. Проаналізовано джерела та літературу з даної теми. Досліджено особливості процесу реєстрації організацій та оформлення їх діяльності. Розглянуто процес становлення громадського суспільства у відповідності до законодавчої бази Польщі та Європейського Союзу.

Ключові слова: товариство, фундація, реєстрація, законодавство, організація, структура, статут, Європейський Союз.

Дана стаття є частиною дослідження діяльності громадських організацій Польщі в контексті євроінтеграції. Тому вивчення організаційних засад функціонування неурядового сектору Польщі є важливим елементом наукової роботи.